

ХОМ'ЯЧЕНКО С.І.

к.ю.н., доцент, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СРЯШОВ Є.К., ст.викладач, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

У широкому значенні під територією розуміють різні види природних утворень простору земної кулі, в тому числі й повітряний простір. Державною є така територія, яка перебуває під суверенітетом держави, тобто належить певній державі, що здійснює в її межах своє територіальне верховенство. Отже, належність та верховенство над повітряним простором є двома основними ознаками державної території.

«Державна територія являє собою не тільки простір, в якому здійснюється верховна влада даної держави, а й природне середовище з її компонентами, в тому числі повітряним простором» [1, с. 75].

Відповідно до ст. 2 Повітряного кодексу України від 19.05.2011 р. нашій державі «належить повний і виключний суверенітет над повітряним простором України, що є частиною території України. Повітряним простором України є частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, в тому числі над її територіальними водами (територіальним морем)» [2].

Імператив щодо віднесення до авіаційних правил нормативних актів, які регулюють серед іншого й порядок використання повітряного простору України, забезпечення аеронавігаційною інформацією був передумовою для затвердження Кабінетом Міністрів України у 2002 р. «Положення про використання повітряного простору», в якому визначається порядок використання повітряного простору України, а його дотримання забезпечується державною системою використання повітряного простору України.

Затвердження урядом України «Положення про використання повітряного простору України» від 29.02.02 р. № 401, «Програми розбудови державної системи використання повітряного простору України на 2002–2006 роки» від 07.09.02 р. № 1328, створення та затвердження «Положення про об'єднану цивільно-військову систему організації повітряного руху України» від 19.07.99 р. № 1281 стали правовою основою управління використанням повітряного простору.

Відповідно до постанови КМУ від 29.02.02 р. № 401 «управління використанням повітряного простору – діяльність, пов'язана з розподілом повітряного простору між користувачами на підставі поданих ними розкладів, заявок та планів». Нормами цього Положення регулюється діяльність, пов'язана з використанням повітряного простору: польоти цивільних, державних та експериментальних повітряних суден; дії, пов'язані з переміщенням (знаходженням) матеріальних об'єктів у повітряному просторі; пуски ракет, усі види стрільб (у тому числі з метою здійснення впливу на гідрометеорологічні процеси), що становлять загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших літальних апаратів; та вибухові роботи.

Окрім того, положення регулює діяльність, що може спричинити загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших об'єктів: електромагнітне випромінювання; викиди в атмосферне повітря забруднювальних і будь-яких інших речовин, що погіршують видимість; будівництво та розміщення об'єктів і ліній електропередачі в секторі зльоту або посадки повітряних суден; розміщення об'єктів, що приводить до масового скупчення птахів і диких тварин; запуски метеорологічних радіозондів; інші види діяльності, які можуть створити загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших об'єктів.

Отже, цим положенням регулюється як безпосередня та цілеспрямована діяльність людей щодо використання повітряного простору для власних чи державних потреб, так і така (діяльність), що може спричинити загрозу безпеці польотів повітряних суден.

Зазначимо, що до складу державної системи використання повітряного простору України входять органи виконавчої влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері використання повітряного простору України, організації та підприємства, на які покладено функції щодо організації повітряного руху, радіотехнічного, аеронавігаційного та метеорологічного забезпечення авіації, підготовки та публікації нормативних документів з питань аеронавігації, а також підготовки фахівців у сфері використання повітряного простору та їх медичної сертифікації.

Характеризуючи сучасний стан державної системи використання повітряного простору України, доцільно, на нашу думку, виокремити такі складові.

1. Організація та порядок використання повітряного простору.

У даний час в Україні існує п'ять районів польотної інформації (РПІ), які охоплюють усю структуру повітряного простору, що підлягає обслуговуванню, – Київський, Львівський, Одеський, Сімферопольський і Харківський. Класифікація повітряного простору проводиться відповідно до стандартів і рекомендованої практики ІКАО, а також стратегії Євроконтролю щодо організації повітряного руху. Класифікація повітряного простору проводиться відповідно до стандартів та рекомендованої практики ІКАО, а також стратегії Євроконтролю щодо організації повітряного руху.

Організація повітряного руху здійснюється згідно з вимогами Повітряного кодексу України, Положення про використання повітряного простору України, відповідних міжнародних договорів та інших нормативно-правових актів України. Документи колишнього СРСР щодо організації повітряного руху використовуються в частині, що не суперечить законодавству України. Обслуговування повітряного руху в районах польотної інформації, диспетчерських районах, диспетчерських зонах, у районах аеродромів цивільної авіації, на маршрутах ОПР здійснюється Украерорухом та відповідними підрозділами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху, створеними на базі Украероруху. Перелік аеродромів цивільної авіації, де обслуговування повітряного руху здійснюється Украерорухом, включається до Збірника аеронавігаційної інформації.

2. Метеорологічне забезпечення.

Метеорологічне забезпечення цивільної авіації в Україні здійснюється аеродромними метеорологічними органами Державної гідрометеорологічної служби Мінекології – Українським авіаметеорологічним центром та авіаметеорологічними станціями, цивільними, відомчими метеорологічними органами авіапідприємств і авіакомпаній, а також під час польотів повітряних суден цивільної авіації на державних аеродромах – відповідними відомчими підрозділами метеослужби згідно з нормативними вимогами до метеозабезпечення цивільної авіації.

Метеорологічне забезпечення польотів державних повітряних суден здійснюється відповідними відомчими підрозділами на основі відомчих нормативних документів. Взаємодія з питань організації та метеорологічного забезпечення авіації здійснюється в рамках Генеральної угоди, укладеної 27 квітня 1994 р. між Департаментом авіаційного транспорту, Комітетом з використання повітряного простору, Держкомгідрометом та гідрометеорологічною службою Збройних Сил України. Метеорологічне забезпечення органів ОПР Украероруху здійснюється відповідно до Угоди про принципи взаємодії та взаємні зобов'язання щодо вирішення питань, пов'язаних з метеорологічним забезпеченням органів ОПР, укладеної між Украерорухом та Держгідрометом 15 березня 2002 р.

3. Забезпечення аеронавігаційною інформацією.

З метою забезпечення польотів аеронавігаційною інформацією у складі об'єднаної цивільно-військової системи ОПР України створено Службу аеронавігаційної інформації, яка видає, супроводжує та поширює елементи інтегрованого пакета аеронавігаційної інформації (Збірник аеронавігаційної інформації України, маршрутні карти у форматі ІКАО, циркуляри аеронавігаційної інформації та сповіщення для персоналу, пов'язаного з виконанням польотів). Аеронавігаційно-інформаційне обслуговування авіації Збройних Сил України здійснюється Службою аеронавігаційної інформації Військово-Повітряних Сил України на підставі відомчих нормативних документів. Організовано оперативний обмін аеронавігаційною інформацією.

4. Авіаційна безпека.

Порядок забезпечення авіаційної безпеки визначається Повітряним кодексом України, Положенням про використання повітряного простору України, стандартами та рекомендованою практикою ІКАО.

Авіаційну безпеку спрямовано на забезпечення контрольно-пропускного режиму, охорони об'єктів, захисту технічних засобів та інформаційних мереж від актів незаконного втручання, а також інших заходів, необхідних для безпечного функціонування державної системи використання повітряного простору України.

Таким чином, управління використанням повітряного простору як діяльність, пов'язану з розподілом повітряного простору між користувачами на підставі поданих ними розкладів, заявок і планів, базується на низці норм, що знайшли своє закріплення в нормативних актах різноманітної юридичної сили.

Список використаних джерел:

1. Международное право : учеб. / отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. – М. : Междунар. отношения, 1994. – 608 с.

2. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 46. – Ст. 1881.